

Mövzu 2. Diyarşünaslıq araşdırmalarının əsas metodları

Plan

- 1. Diyarşünaslıq Araşdırmalarının Tarixi İnkişafı**
- 2. Diyarşünaslıq Araşdırmalarının Əsas Prinsipləri**
- 3. Diyarşünaslıq tədqiqatlarında istifadə olunan metodologiyalar hansılardır?**

1. Diyarşünaslıq Araşdırmalarının Tarixi İnkişafı

Diyarşünaslıq, yəni yerli tarix və coğrafiya araşdırmaları, uzun və mürəkkəb inkişaf yolu keçmişdir. Bu sahənin kökləri qədim dövrlərə, insanların öz yaşadıkları əraziləri, onların xüsusiyyətlərini və orada yaşayan icmaları anlamaq onlara gedib çıxır. Diyarşünaslıq araşdırmalarının tarixi inkişafını bir neçə əsas mərhələdə bölmək olar.

Qədim Dövr və Orta Əsrlər: İlkin Müşahidələr və Təsvirlər

Diyarşünaslığın təzahürləri qədim sivilizasiyalarda müşahidə olunur. Qədim Misir, Mesopotamiya, Yunanıstan və Roma mədəniyyətlərində coğrafi təsvirlər, səyahət qeydləri və yerli adət-ənənələr haqqında məlumatlar vardı. Məsələn, Herodotun "Tarix" əsərində (*The Histories*) müxtəlif xalqların coğrafiyası, mədəniyyəti və tarixi haqqında geniş məlumatlar verilmişdir ki, bu da diyarşünaslığın ilkin formalarından biri hesab istifadə edilə bilər. Strabonun "Coğrafiya" əsəri (*Geographica*) özündən qədim dünyanın müxtəlif hissələrinin coğrafi məlumatlarını ehtiva edirdi. Bu əsərlər, həqiqətən, müşahidələrə və səyahətçilərin qeydlərinə və müasir diyarşünaslığın bəzi elementlərinə dair fundamental prinsiplərdir (*Encyclopedia Britannica*).

Orta əsrlərdə İslam dünyasında coğrafiya və səyahət ədəbiyyatı xüsusi hazırlanmışdır. Əl-Məsudin "Qızıl Çəmənliklər" (*Murūj al-dhahab wa ma'ādin al-jawhar*) və İbn Bəttutənin "Rihlə" (*Rihla*) kimi əsərləri müxtəlif bölgələrin coğrafiyası, çoxluğu, adət-ənənələri və iqtisadiyyatı haqqında dəyərli məlumatlar təqdim edirdi. Bu dövrdə diyarşünas, əsasən, səyahətçilərin və insanların şəxsi maraqları və ya dövlət ehtiyacları (təxminən, ticarət yollarının yaradılması) bağlı idi. Avropada şəhər və monastirlər yerli tarixin və coğrafiyanın əldə edilməsində mühüm rol oynayırdı. Yerli salnamə və xronikalar, bəzi ərazilərin tarixi hadisələrini və coğrafi xüsusiyyətlərini əks etdirirdi (*The Oxford Dictionary of Middle Ages*).

Yeni Dövr: Elmi Metodların Tətbiqi və İnstitusional İnkişaf

Böyük Coğrafi Kəşflər dövrü diyarşünaslıq araşdırmalarına yeni bir təkan verdi. Yeni torpaqların kəşfi və xəritəçəkənin inkişafı, coğrafi biliklərin genişlənməsinə səbəb oldu. XVI-XVIII əsrlərdə

Avropada yerli tarixə və coğrafiyaya maraq artdı. Bu yerdə, Almaniya, "Landkunde" (ölkəşünaslıq) adlanan bir sahə inkişaf etməyə başladı. Bu sahə, bir ərazinin təbii şəraitini, ərazini, iqtisadiyyatını, mədəniyyətini və tarixini sistemli şəkildə öyrənməyi hədəfləyirdi. Bu yanaşma, diyarşünaslığın elmi əsaslarının formalaşdırılmasında mühüm rol oynadı (*A History of Coğrafi Düşüncə*).

XIX əsrdə diyarşünaslıq araşdırmaları daha da institusionallaşdı. Universitetlərdə coğrafiya və tarix kafedraları yaradıldı, yerli tarix cəmiyyətləri quruldu. Bu dövrdə, diyarşünaslıq artıq yalnız təsviri daşımır, həm qanun dəlini təhlil və elmi metodlardan istifadə xarakterli görünüşlərin inkişafu üçün çalışırdı. Aleksandr fon Humboldtun əsərləri (*Kosmos*) təbiətşünaslıq və coğrafiyanın sintezini bu cür, müxtəlif bölgələrin imkan təbii xüsusiyyətlərini kompleks şəkildə öyrənməyə verdi. Bu dövrdə, diyarşünaslıq araşdırmaları, həmçinin, milli kimliyin formalaşdırılmasında və regional şüurun güclənməsində mühüm rol oynadı (*The Dictionary of Human Geography*).

XX Əsr və Müasir Dövr: Fən münasibətləri Yanaşmalar və Yeni Texnologiyalar

XX əsrdə diyarşünaslıq araşdırmaları daha da dərinləşdi və fənlərarası xarakter aldı. Tarixçilər, coğrafiyaçılar, etnoqraflar, sosioloqlar və başqa birləşmələrlə bir bölgənin kompleks təhlilini aparmağa başladılar. Bu dövrdə, diyarşünaslıq, regional inkişaf, urbanizasiya, miqrasiya, mədəni irs və ekoloji inkişaf kimi müasir məsələlər də öz inkişaf dairələrinə daxil edilmişdir. Məsələn, Fransa Annales məktəbinin nümunəsi (məsələn, Fernand Braudel) yerli tarixi və coğrafiyanın uzunmüddətli strukturlarını və onların cəmiyyətə təsirini araşdıraraq diyarşünaslığa yeni perspektiv gətirdilər (*The Annales School: An Introduction*).

Müasir müasir diyarşünaslıq araşdırmaları yeni texnologiyanın tətbiqi ilə daha da genişləndirilmişdir. Coğrafi İnformasiya Sistemləri (CİS), peyk şəkilləri, rəqəmsal arxivlər və digər rəqəmsal alətlər, diyarşünaslıq məlumatlarının toplanması, təhlili və vizuallaşdırılması üçün geniş imkanlar açılib. Bu texnologiya, ərazilərin təbii və sosial-iqtisadi xüsusiyyətlərini daha dəqiq və ətraflı şəkildə öyrənmək imkan verir. Həmçinin, müasir diyarşünas, yerli icmaların iştirakını, "vətəndaş elmi" (vətəndaş elmi) yanaşmasını da müəyyən bir şəkildə. Bu, yerli əhəlinin öz əraziləri haqqında biliklərini və təcrübələrini araşdırma prosesinə başlamaq imkan verir (*The SAGE Handbook of Geographical Knowledge*).

Diyarşünaslıq araşdırmaları bu gün də dinamik şəkildə inkişaf edir və regional inkişaf strategiyalarının hazırlanmasında, mədəni irsin qorunmasında, turizmin inkişafında və yerli icmaların gücləndirilməsində mühüm rol oynayır. Bu sahə, keçmişdən əldə edilən bilikləri müasir metodlarla birləşdirərək, sahələrin kompleksi və səmərəli nəticələr verir.

2. Diyarşünaslıq Araşdırmalarının Əsas Prinsipləri

Diyarşünaslıq, bir məkanın coğrafiyası, tarixi, etnoqrafik, iqtisadi, mədəni və sosial xüsusiyyətlərini hərtərəfli öyrənən multidissiplinar bir sahədir. Bu işlərin əsas prinsipi, mövzunun mürəkkəbliyini və dairələrini inkişaf etdirmək, dərinlik, dəqiqlik və sistemlilik tələb edir.

Hərtərəflilik (Komplekslilik)

Diyarşünaslıq araşdırmalarının ən fundamental prinsiplərindən biri hərtərəflidir. Bu prinsip, öyrənilən sahənin bütün aspektlərinin – təbiətdən insan fəaliyyətinə, keçmişdən bu gününə qədər – bir-biri ilə əlaqəli şəkildə dəyişməni nəzərdə tutur. Bir ərazinin coğrafi xüsusiyyətləri (relyef, iqlim, su ehtiyatları, flora fauna) onun iqtisadi inkişafı və insanların məskunlaşma xüsusiyyətlərinə və mədəniyyətinə xüsusi təsir göstərir. Eyni şəkildə, tarixi hadisələrin sosial quruluşunu, adət-ənənələrini və dilini forma daxil edin. Bu ehtiyac, diyarşünaslıq araşdırmaları zamanı ayrı-ayrı sahələrin təcrid olunmuş şəkildə deyil, bir-biri ilə əlaqədə öyrənilməsi vacibdir. Bir ərazinin kənd təsərrüfatı potensialını araşdırarkən, yalnız torpaq münbitliyi və iqlim şəraiti deyil, həm də tarixi kənd təsərrüfatı ənənələri, yerli əhali demoqrafik xüsusiyyətləri və mövcud iqtisadi infrastruktur da götürülməlidir (*The Dictionary of Human Geography*).

Tarixilik

Diyarşünaslıq araşdırmalarında tarixilik prinsipi, öyrənilən sahənin müasir vəziyyətinin tarixi inkişafı kontekstində izah edilməsi tələb olunur. Hər hansı bir bölgənin bugünkü siması, onun keçmişdə yaşanan hadisələr, təhlükənin və dəyişikliklərin nəticəsidir. Bu prinsip, ərazinin coğrafi xüsusiyyətlərinin necə formalaşdığını, əhalinin necə inkişaf etdiyini, iqtisadiyyatın hansı səviyyədə keçdiyini, mədəniyyətin necə inkişaf etdiyini və sosial quruluşun necə dəyişdiyini anlamaq üçün əsasdır. Tarixi məlumatlar – arxiv sənədləri, xronikalar, xəritələr, arxeoloji tapıntılar, şifahi ənənələr – bu prosesdə əvəzsiz rol oynayır. Bir şəhərin urbanistik quruluşunun öyrənilməsi, orta əsrlərdəki inkişaf mərhələləri, müdafiə sistemləri, ticarət sistemləri, ticarət yolları və perspektiv dövrlərdəki genişlənmə prosesləri əldə edilməlidir (*Historical Geography*).

Yerlilik (Lokalizm)

Yerlilik prinsipi, diyarşünaslıq araşdırmalarının əsas fokusunun konkret bir coğrafi məkana – kəndə, rayona, şəhərə, bölgəyə – yönləndirilməsini ifadə edir. Bu, ümumi nəzəriyyələrin və qanunauyğunluqların yerli şəraitdə necə tezahür öyrənməyə imkan verir. Yerli xüsusiyyətlər, adət-ənənələr, dialektlər, mətbəx, sənətkarlıq və digər mədəni elementlər diyarşünaslıq araşdırmalarının əsas obyektlərindəndir. Bu prinsip, hər bir bölgənin özünəməxsusluğunu və unikallığını vurğulayır. Yerli bilikləri, təcrübələri və fahi ənənələri bu araşdırmalarda mühüm mənbə rolunu oynayır. Məsələn, bir kəndin sosial quruluşunu araşdırarkən, onun ailə münasibətləri, qohumluq əlaqələri, icma idarəetmə formaları və yerli adət-ənənələr dərinlən öyrənilməlidir (*Cultural Geography: A Critical Introduction*).

Sahə Araşdırmalarının Üstünlüyü

Diyarşünaslıq araşdırmalarında araşdırma araşdırmaları (ekspedisiyalar, müşahidələr, danışıqlar) mühüm yer tutur. Bu, əlavə məlumat toplamaq, yerli şəraiti öz gözləri ilə görmək və birləşmə ilə təmas qurmaq imkanı verir. Sahə araşdırmaları, yazılı şəkildə əks olunmayan, lakin bölgənin yerində əhəmiyyətli rol oynayan detalları üzə çıxarmağa kömək edir. Məsələn, bir sahənin ekoloji problemlərini araşdırarkən, yalnız statistik məlumatlara görə deyil, həm də yerli əhaliyə dair məlumatlara, təcrübələrə və problemlərlə bağlı fikirlərə əsaslanmaq lazımdır. Sahə araşdırmaları zamanı toplanan məlumatlar, bölgənin real vəziyyəti haqqında daha dolğun və dəqiq yaratmağa imkan verir (*Research Methods in Geography*).

Mənbələrin Çoxşaxəliliyi və Tənqidi Təhlili

Diyarşünaslıq araşdırmaları müxtəlif növdən istifadəni tələb edir. Bunlara yazılı məlumatlar (arxiv sənədləri, kitablar, məqalələr, xəritələr), şifahi mənbələr (müsahibələr, şifahi ənənələr), maddi mənbələr (arxeoloji tapıntılar, memarlıq abidələri, etnoqrafik əşyalar) və vizual tədqiqatlar (fotoşəkillər, videolar) daxildir. Bu hesablamların hər biri daxilolmaksus məlumatı tamamlayır və bir-birini tamamlayır. Eyni zamanda, bütün vəziyyətə yanaşmaq, onların etibarlılığını, obyektivliyini və tamlığını qiymətləndirmək vacibdir. Məsələn, tarixi sənədləri təhlil edərək, onların yazıldığı dövrün siyasi və sosial kontekstini öyrənmək, müəllifin təsviri və məzmununu anlamaq lazımdır. Müxtəlif mənbələrdən əldə edilən məlumatların təhlili, daha dəqiq və obyektiv əldə etməyə imkan verir (*The Historian's Craft*).

Sistemlilik və Strukturlaşdırma

Diyarşünaslıq araşdırmaları sistemli və strukturlaşdırılmış şəkildə aparılmalıdır. Bu araşdırma prosesinin mərhələlərə bölünməsi, hər bir əməliyyatın həllinə nail olmaq üçün hər hansı bir addım atılmışdır. Tədqiqat planının hazırlanması, məlumatların toplanması, təhlili, ümumiləşdirilməsi və nəticələrin yazılı şəkildə təqdim edilməsi bu prinsipin həyata keçirilməsi. Sistemlilik, işin dəqiqliyini və etibarlılığını artırır, əlavə olaraq əldə edilmiş biliklərin başa düşülməsini və istifadəsini təmin edir. Bir bölgənin *demoqrafik araşdırmalarını* araşdırarkən, əhalinin sayı, yaş və cins araşdırması, miqrasiya potensialı, doğum və ölüm nisbətləri kimi göstəricilər sistemli şəkildə toplanmalı, təhlil edilən və təhlil olunan formada təqdimat şəraiti (*An Introduction to Geographical Thought*).

Elmi Obyektivlik

Diyarşünaslıq araşdırmalarında elmi obyektivlik prinsipi, şəxsi qərəzlərdən, ideoloji təsirlərdən və subyektiv yanaşmalardan uzaq durmağı tələb edir. Araşdırmaçı, faktlara əsaslanmalı, dəyişikliklərlə bağlı qərarlı şəkildə təhlil etməli və nəticələri kimi təqdim etmək. Bu, mübahisəli və ya mövzularla bağlı araşdırmalarda böyük təhlükə kəsb edir. Elmi obyektivlik, diyarşünaslıq biliklərinin etibarlılığını və elmi dəyəri təmin edir. Məsələn, bir sahədəki etnik münaqişələri

araşdırarkən, hər iki tərəfin obyektiv şəkildə təhlil etmək, faktlara və emosional yanaşmalardan çəkmək vacibdir (*The Philosophy of Science*).

Nəticələrin Praktiki Əhəmiyyəti

Diyarşünaslıq araşdırmalarının nəticələri yalnız elmi deyil, həm də praktiki zərərə malik olmalıdır. Bu, əldə edilmiş biliklərin sahəsinin inkişafı, problemlərin həlli, mədəni irsin qorunması və inkişaf etdirilməsi üçün istifadə edilən biliklərin turizmə qənaət edir. Diyarşünaslıq araşdırmaları, yerli idarəetmə orqanları, təhsil müəssisələri, turizm şirkətləri və digər maraqlı tərəflər üçün dəyərli məlumatlar təmin etmək mümkündür. Məsələn, bir sahənin turizm potensialını araşdırarkən, onun təbii gözəllikləri, tarixi abidələri, mədəni ənənələri və yerli mətbəxi haqqında ətraflı məlumat toplanma və bu məlumat turizm marşrutlarının hazırlanmasında istifadə (*Regional Development and Planning*).

Bu prinsiplər, diyarşünaslıq araşdırmalarının keyfiyyətini, dəqiqliyini və qiymətləndirməsini təmin etmək, öyrənilən sahəni və etibarlı biliklər haqqında əldə etməyə imkan verir.

3. Diyarşünaslıq tədqiqatlarında istifadə olunan metodologiyalar

Diyarşünaslıq, və ya regionalşünaslıq (regional study), bir coğrafi ərazinin, regionun və ya yerin hərtərəfli öyrənilməsinə yönəlmiş multidissiplinar bir sahədir. Bu tədqiqatlar regionun təbii xüsusiyyətlərini, birliyini, mədəniyyətini, tarixini, iqtisadiyyatını, siyasətini və sosial strukturlarını əhatə edir. Diyarşünaslıq tədqiqatlarında istifadə olunan metodologiyalar bu geniş spektrli mövzuları araşdırmaq üçün xüsusi elmi yanaşmalar və birliklər. Bu metodologiyalar həm kəmiyyət, həm də keyfiyyətli tədqiqat üsullarını bir-birini tamamlayır və tez-tez birləşdirir.

Tarixi Metodologiyalar

Diyarşünaslıq tədqiqatlarında tarixi metodologiyalar regionun keçmişini, onun inkişaf dinamikasını və müasir vəziyyətinə necə baxdığını anlamaq üçün əvəzsizdir. Bu yanaşma, regionun mədəni, siyasi və sosial təkamülünü izləməyə imkan verir.

Arxiv Tədqiqatları

Arxiv tədqiqatları (arxiv tədqiqatları) diyarşünaslığın əsas sütunlarından biridir. Bu metodologiya, regionla bağlı yazılı sənədlərin, xəritələrin, qeydlərin, rəsmi hesabatların, şəxsi məktublarnın və digər ilkin məlumatların öyrənilməsinə əhatə edir. Bir regionun iqtisadi inkişafını araşdırarkən, arxivlərdəki ticarət qeydləri, vergi sənədləri və sənaye hesabatları böyük xərc kəsb edir (*The Ox Handbook of Historical Geography*). Bu sənədlər regionun keçmiş iqtisadi fəaliyyətləri, ticarət yolları və istehsal sahələri haqqında dəyərli məlumatlar verir.

Şifahi Tarix

Oral tarix (oral history) metodologiyası, regionun keçmişi haqqında məlumat canlı şahidlərdən, yəni yerli əhalidən toplamağı saxlayır. Bu, müəyyən edilmiş qeydlərin az olduğu və ya dəyişikliklərin rəsmi qeydlərdə əks olunmadığı vacibdir (*Doing Oral History*). Şifahi ölkələrlə regionun adət-ənənələri, folkloru, sosial dəyərləri, münaqişələri və gündəlik həyat haqqında dərin anlayış əldə etmək mümkündür. Bu metod, həmçinin, rəsmi tarixdə yer almayan "kiçik tarixləri" üzə çıxarır.

Tarixi Coğrafiya

Tarixi coğrafiya (historical geography) regionun coğrafi xüsusiyyətlərinin zamanla necə dəyişdiyini və bu dəyişikliklərin insan fəaliyyətlərinə necə təsir göstərdiyini araşdırır. Bu, *köhnə xəritələrin, topoqrafiklərin və landşaft dəyişikliklərinin təsvirinin başqa təhlilini* təhlil edir (*Historical Geography: An Introduction to Its Content, Scope, and Methods*). Məsələn, bir regionun meşə sahələrinin azaldılması, çay yataqlarının dəyişməsi və ya şəhərləşmə nəticəsində tarixi coğrafiya metodları ilə öyrənilir.

Coğrafi Metodologiyalar

Diyarşünaslıq tədqiqatlarının əsasını təşkil edən fiziki coğrafi metodologiyalar regionun və insan coğrafiyasını öyrənməyə yönəldilmişdir.

Sahə Tədqiqatları

Sahə tədqiqatları (sahə tədqiqatları) diyarşünaslığın ən fundamental metodlarından biridir. Bu, tədqiqatçının müəyyən regiona gedərək müşahidələr aparmasını, məlumat toplamasını və yerli yerli ilə əlaqə qurmasını saxlayır. Sahə tədqiqatları əsasında regionun landşaftı, bitki örtüyü, iqlimi, torpaq tipləri, əhəlinin məskunlaşma formaları, təsərrüfat fəaliyyətləri və mədəni xüsusiyyətləri haqqında ilkin məlumatlar əldə edilir (*Key Methods in Geography*). Bu metod, həmçinin, regionun ekoloji problemləri və ya inkişaf potensialını artırmaq üçün vacibdir.

Coğrafi İnformasiya Sistemləri (CİS)

Coğrafi İnformasiya Sistemləri (GIS) diyarşünaslıq tədqiqatlarında coğrafi məlumatların toplanması, saxlanması, idarə edilməsi, təhlili və vizuallaşdırılması üçün istifadə olunan güclü bir üsul (*GIS and Cartographic Modeling*). CİS ilə bağlı regionun müxtəlif coğrafi qatları (məsələn, relyef, hidrologiya, ərazi sıxlığı, torpaq istifadəsi) üst-üstə qoyularaq mürəkkəb və nümunələr aşkar istifadə olunur. Məsələn, CİS-dən istifadə edilən bir bölgədə kənd təsərrüfatı üçün ən əkin sahələrini təyin etmək və ya təbii təbii risk zonalarını planlaşdırmaq mümkündür.

Uzaq Zondlama

Distant zondlama (remote sensing) metodologiyası, peyk görüntüləri və ya hava strukturları regionun böyük əraziləri haqqında məlumat toplamağı əhatə edir. Bu metod, əlçatmaz ərazilərin

öyrənilməsi və ya zamanla başlanan genişmiqyaslı dəyişikliklərin (məsələn, meşələrin qırılması, *şəhərləşmənin genişlənməsi*) izlənilməsi üçün effektivdir (*Remote Sensing and Image Interpretation*). Distant zondlama əməliyyatı CİS ilə birlikdə istifadə, regionun landşaft dinamikası haqqında daha dərin anlayış əldə etmək mümkündür.

Sosiologiya və Antropoloji Metodologiyalar

Diyarşünaslığın insan aspektləri, əhalinin sosial strukturları, mədəniyyətini, adət-ənənələrini və dəyərlərini öyrənmək üçün sosiologiya və antropoloji metodologiyalardan istifadə edir.

Müsahibələr və Fokus Qrupları

Müsahibələr (müsahibələr) və fokus qrupları (fokus qrupları) regionun bir çox təcrübələrini, təcrübələrini və perspektivlərini toplamaq üçün keyfiyyətli tədqiqat üsullarıdır. Fərdi araşdırmalar üzrə dərin və ətraflı məlumatlar əldə edilir, fokus qrupları bir mövzu ətrafında kollektiv müzakirələri və fikir əməliyyatları təmin edir (*Qualitative Research Methods: A Data Collector's Field Guide*). Bu metodlar regionun sosial problemlərini, mədəni dəyərlərini, siyasi baxışlarını və inkişaf gözləntilərini anlamaq üçün vacibdir.

Etnografik tədqiqatlar

Etnografik tədqiqatlar (etnoqrafik tədqiqat) tədqiqatçının uzun müddət ərzində regionun icması ilə birlikdə yaşamasını, onların gündəlik işlərini və materiallarını dərindən öyrənmək üçün saxlayır. Bu metod, regionun adət-ənənələrini, rituallarını, sosial normalarını və dəyərlərini "içəridən" anlamağa imkan verir (*Etnoqrafiya: Step-by-Step*). Etnoqrafiya, regionun unikal mədəni identikliyi və ya sosial qrupların həyat tərzini tədqiqi effektivdir.

Sorğular və Anketlər

Sorğular (surveys) və anketlər (questionnaires) regionun daha çox genişliyindən məlumat toplamaq üçün istifadə olunur. Bu metodlar üzrə demoqrafik məlumatlar, iqtisadi göstəricilər, siyasi üstünlüklər, ətraf mühitə münasibət və digər statistik məlumatlar əldə edilə bilər (*Survey Research Methods*). Sorğular, regionun bəzilərinin bir mövzuya dair ümumi fikirlər və ya davranış öyrənmək üçün faydalıdır.

İqtisadi Metodologiyalar

Diyarşünaslıq tədqiqatlarında regionun iqtisadi strukturları, inkişaf dinamikası və problemlərin həlli üçün iqtisadi metodologiyalardan istifadə edilir.

Statistika Təhlil

Statistik təhlil (statistik analiz) regionun iqtisadi göstəricilərini (məsələn, ÜDM, işsizlik səviyyəsi, gəlir artımsızlığı, investisiyalar) araşdırmaq üçün istifadə edilən kəmiyyət metodudur. Bu, təsirli

iqtisadi təsirlərə görə dəyişməyə, trendləri proqnozlaşdırmağa və iqtisadi siyasətlərin effektivliyini qiymətləndirməyə imkan verir (*Econometric Analysis*). Məsələn, regionda bir sənaye sahəsinin inkişafının işsizlik səviyyəsinə təsirini statistik metodlarla araşdırmaq olar.

İqtisadi Modelləşdirmə

İqtisadi modelləşdirmə (iqtisadi modelləşdirmə) regionunun iqtisadi sisteminin sadələşdirilmiş təsvirləri və təsirli ssenarilərin iqtisadiyyata təsirini təmin etmək üçün istifadə olunur. Bu modellər, məncə, yeni bir infrastruktur layihəsinin regionun iqtisadiyyatına necə təsirini və ya bir vergi siyasətinin nəticələrini qiymətləndirməyə kömək edir (*Regional Economics*).

Giriş-Çıxış Təhlili

Giriş-Çıxış təhlili (daxil-çıxış təhlili) regionun iqtisadiyyatının müxtəlif sektorlarının paylanması və asılılıqları üçün istifadə olunan bir metodologiyadır. Bu təhlil, digər sektorlara necə təsir və regionun ümumi iqtisadiyyatına necə təsir etdiyini göstərir (*Input-Output Analysis: Foundations and Extensions*). Məsələn, kənd təsərrüfatı sektorunda bir artımın emal sənayesinə və xidmət sektoruna necə təsirini bu metodla qiymətləndirmək mümkündür.

Siyasi Elmlər Metodologiyaları

Diyarşünaslıq tədqiqatlarında regionun siyasi strukturlarını, idarəetmə sistemlərini, siyasi prosesləri və münaqişələri həll etmək üçün siyasi elmlər metodologiyalarından istifadə etmək.

Siyasi Sistemlərin Müqayisəli Təhlili

Siyasi sistemlərin digər strukturlarının təhlili (müqayisəli siyasi təhlil) regionun siyasi strukturlarını və idarəetmə formalarını regionlar və ya idarəçilik formalarını müəyyən edir. Bu metodun siyasi sisteminin unikal xüsusiyyətlərini, güclü və zəif tərəflərini idarə etməyə kömək edir (*Compar Politics: Rationality, Culture, and Structure*). Məsələn, bir özünüidarəetmə orqanlarının effektivliyini digər regionlardakı yerli qurumlarla qurmaq olar.

Siyasət Təhlili

Siyasət təhlili (siyasət təhlili) regionda tətbiq olunan dövlət siyasətlərinin (məsələn, təhsil, səhiyyə, ətraf mühit siyasətləri), həyata keçirilməsi və nəticələrini öyrənmək üçün inkişaf edir. Bu metod, siyasətlərin regionun inkişafı və insanların rifahına necə təsir etməyə imkan verir (*Public Policy: An Introduction to the Theory of Policy Analysis*).

Münaqişə Təhlili

Münaqişə təhlili (münaqişə təhlili) regionda mövcud olan və ya potensial təhlükələrin səbəblərini, dinamikasını və həll yollarını öyrənməyə yönəldilmişdir. Bu metod, münaqişə tərəflərini, onların

maraqlarını, *güc balansını və münaqişənin regiona təsirlərini araşdırır (Understanding Conflict Resolution: War, Peace and the Global System)*.

Multidissiplinar və Qarışıq Metodlar

Diyarşünaslıq tədqiqatlarının multidissiplinar xüsusiyyətləri, tez-tez bir neçə metodologiyanın birlikdə istifadəsini tələb edir. Qarışıq metodlar (qarışıq üsullar) yanaşması, həm kəmiyyət, həm də keyfiyyət üsullarının eyni tədqiqatda istifadəsini planlaşdırır. Bu, region haqqında daha dolğun və hər bir vaxt bir anlayış əldə etməyə imkan verir. Məsələn bir regionun sosial-iqtisadi inkişafının araşdırılması, statistik məlumatların (kəmiyyət) ilə yanaşı, yerli iqtisadi potensialın əldə edilməsi, regionun problemləri və inkişaf potensialı haqqında daha çox məlumat əldə etməyə kömək edir.

Diyarşünaslıq tədqiqatlarında metodologiya tədqiqatının materiallarından, tədqiqatlarından, materiallarından və tədqiqatçıların resurslarından əldə edilməsi. Effektiv bir diyarşünaslıq tədqiqatı, dizayn, müxtəlif metodologiyaların strategiya şəklində birləşdirilməsini tələb edir ki, bu da regionun mürəkkəb reallığını tam şəkildə əks etdirə bilsin.